

ТКАЧ В.В.

*магістрант спеціальності «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

НОВАК Т.О.

*старший викладач кафедри «Соціальна робота»
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна*

РОЛЬ ГРОМАД У НАДАННІ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

В умовах війни українське суспільство стикається з численними викликами, що стосуються соціальної стабільності, психологічного стану населення та забезпечення базових потреб громадян. Соціальна підтримка, яка раніше забезпечувалася державними структурами, часто виявляється недостатньою через руйнування інфраструктури, обмежені ресурси та масові переселення населення. У цьому контексті громади набувають особливої ролі як локальні соціальні структури, здатні швидко реагувати на потреби населення та організовувати допомогу.

Громади виконують функцію соціального «буфера», забезпечуючи доступ до ресурсів, інформаційної підтримки, психологічної допомоги та соціальних послуг для вразливих категорій населення, зокрема внутрішньо переміщених осіб, постраждалих від війни сімей, людей з інвалідністю та літніх громадян. Ефективність соціальної підтримки в громадах визначається їх організаційним потенціалом, активністю місцевих волонтерів, координацією з державними органами та громадськими організаціями [1].

Для забезпечення такої ефективності та легітимності діяльності громади дотримуються нормативних актів і державних програм, що регулюють соціальну підтримку. До ключових документів належать Закон України «Про соціальні послуги», Національна стратегія розвитку громад та місцевого самоврядування, державні програми підтримки внутрішньо переміщених осіб, а також накази Міністерства соціальної політики щодо організації гуманітарної та соціальної допомоги. Дотримання цих нормативних положень дозволяє громадам легітимно організовувати допомогу, координувати дії з державними органами та громадськими організаціями, а також гарантувати права отримувачів послуг.

Статистичні дані свідчать про зростання потреб у соціальній підтримці. За даними Міністерства соціальної політики України, у період з 2022 по 2024 роки кількість звернень громадян до соціальних служб щодо отримання допомоги зросла на понад 60 %. Особливу увагу приділяють підтримці внутрішньо переміщених осіб, організації гуманітарних центрів та забезпеченню житлом та засобами існування. Крім того, громади активно залучають волонтерів та громадські організації, що дозволяє розширити спектр послуг та охопити більшу кількість осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах [1].

У відповідь на ці виклики громади реалізують низку практичних заходів, спрямованих на комплексну підтримку населення. Саме такі дії можна виділити як ключові напрями соціальної роботи громад у воєнний час:

1. Організація гуманітарної та матеріальної допомоги. Громади відіграють центральну роль у забезпеченні населення базовими потребами під час воєнного часу. Це включає розподіл продуктів харчування, медикаментів, засобів гігієни, одягу та тимчасового житла для постраждалих від бойових дій і внутрішньо переміщених осіб. Значну увагу приділяють формуванню централізованих гуманітарних пунктів, складів та мобільних розподільчих бригад, які забезпечують швидкий доступ до необхідних ресурсів. Важливо, що такі ініціативи реалізуються як за підтримки державних структур, так і завдяки активності місцевих волонтерів та громадських організацій, що дозволяє оперативно реагувати на нагальні потреби населення.

2. Психологічна підтримка та консультування для осіб, що пережили травми. В умовах війни психологічне навантаження на населення зростає, що проявляється у посттравматичному стресовому розладі, тривожних та депресивних станах. Громади організовують доступ до психотерапевтичних та консультативних послуг: індивідуальні та групові сеанси, гарячі лінії психологічної допомоги, тренінги зі стресостійкості та емоційної регуляції. Особлива увага приділяється роботі з дітьми та сім'ями, які втратили житло або близьких, а також внутрішньо переміщеними особами, для яких адаптація у новому середовищі є критичною.

3. Соціальна адаптація внутрішньо переміщених осіб та відновлення соціальних зв'язків. Громади забезпечують інтеграцію переселенців у місцеве соціальне середовище шляхом надання консультацій щодо працевлаштування, освіти, доступу до медичних та соціальних послуг. Важливим аспектом є підтримка соціальної активності

та відновлення зв'язків між членами родини та сусідами. Організуються культурні та освітні заходи, групи взаємодопомоги та програми наставництва, що сприяють формуванню відчуття приналежності до нової громади та зменшують ризик соціальної ізоляції.

4. Координація дій з державними установами, місцевими підприємствами та громадськими організаціями для комплексної допомоги населенню. Ефективність соціальної роботи громад значною мірою залежить від координації з різними структурами. Це включає взаємодію з органами місцевого самоврядування, соціальними службами, медичними закладами, бізнесом та волонтерськими організаціями. Така координація дозволяє створювати інтегровані системи допомоги, де різні ресурси та послуги об'єднуються для максимальної користі населення. Крім того, налагоджуються механізми контролю за розподілом гуманітарної допомоги та моніторингу потреб громади, що підвищує прозорість та ефективність соціальної роботи [3].

Ці приклади демонструють, що громади стали активними агентами соціальної підтримки в умовах війни, здатними оперативно реагувати на нагальні потреби населення та забезпечувати комплексну допомогу у кризових обставинах.

Розвиток громад у напрямку соціальної підтримки також передбачає підвищення кваліфікації соціальних працівників, залучення громадян до волонтерської діяльності та використання сучасних технологій для організації допомоги. Підвищення кваліфікації включає навчальні програми з кризового менеджменту, психосоціальної підтримки, роботи з посттравматичним стресом, а також методів дистанційного консультування. Активне залучення громадян до волонтерської діяльності сприяє формуванню соціальної відповідальності, розвитку лідерських якостей та мобілізації ресурсів на місцевому рівні.

Використання сучасних технологій дозволяє ефективно координувати надання допомоги: онлайн-платформи, мобільні додатки та соціальні мережі забезпечують швидке інформування населення, реєстрацію потреб та контроль за розподілом ресурсів. Наприклад, низка громадських організацій у Києві та Львові успішно впровадили електронні платформи для координації гуманітарних вантажів, збору донорських внесків та організації груп підтримки для переселенців.

Важливо також підтримувати партнерські зв'язки між громадами, державними структурами та бізнесом, що дозволяє створювати ефективні програми допомоги та забезпечувати сталість ініціатив у довгостроковій перспективі. Наприклад, спільні проєкти з місцевими підприємствами включають постачання продуктів харчування та медикаментів, організацію тимчасового житла та навчальних курсів для переселенців.

Активна участь громад підвищує соціальну згуртованість та довіру серед мешканців, сприяє відновленню соціальних зв'язків, а також формує відчуття спільної відповідальності за благополуччя громади. Крім того, такі ініціативи стимулюють розвиток локальної економіки, створюють умови для зайнятості переселенців та зменшують соціальну напругу у громадах [2].

Таким чином, стратегічний розвиток громад у напрямку соціальної підтримки є комплексним процесом, що включає підготовку кадрів, активізацію волонтерства, впровадження технологій та партнерську взаємодію, забезпечуючи стійкість та ефективність соціальних ініціатив навіть у складних умовах воєнного часу.

Дослідження показує, що громади виступають ключовим елементом соціальної підтримки в умовах воєнного часу, забезпечуючи оперативне реагування на потреби населення та підвищуючи ефективність локальних соціальних ініціатив. Їхня діяльність сприяє зміцненню соціальної згуртованості, розвитку колективної відповідальності та підтримці вразливих категорій населення. Формування партнерських зв'язків, впровадження сучасних технологій та активізація волонтерського потенціалу створюють умови для сталого розвитку громад і адаптації соціальної роботи до кризових обставин.

Список використаних джерел

1. Асоціація міст України. Стратегічний план розвитку громади : методичні рекомендації. Київ, 2017. 56 с. URL: <https://auc.org.ua/sites/default/files/library/mod5web.pdf>.
2. Беляєв В. В. Соціальна робота в територіальних громадах : концепції та практики. *Соціологія : теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 4. С. 45-54.
3. Петренко Т. І. Виклики та перспективи розвитку соціальної роботи в сільських територіальних громадах. *Соціальна робота та соціальна педагогіка : журнал*. 2022. № 3. С. 50-60.
4. Сасенко П. О. Теоретичні засади формування стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади. *Економіка і суспільство*. 2016. № 7. С. 594-598.